

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 5.

V Ljubljani 15. marcija 1888.

Letnik 1.

Kako smo naredili šolski vrt v Dolenjem Logatci.

Spisal in sestavil Vojteh Ribnikar.

III. Prvi nasadi na vrtu.*)

Da bi pa šolski vrt ne stal prazen toliko časa, da bi pričeli šele divjake, vzrasle iz semen na šolskem vrtu vsejanega, požlahtnjevati, kakor tudi, da bi kupili travnega semena za obsejanje rabat in dobili šipek (*rosa canina*) za požlatnitev vrtnic, dal je krajni šolski svet Dol. Logaški znesek 17 gl. 75 kr. Naročili smo 600 enoletnih divjakov za pikovanje, 400 dvoletnih divjakov za požlahtnitev, potem cepičev angleške zimske zlate parmene in normanske moštнице, dva Ivančka, dve kutni, nekaj travnega semena in nekaj šipkov. Meseca februarja 1885. l. pričeli smo ob urah, odločenih kmetijskemu pouku, požlahtnjevati divjake v šolski sobi s sedlanjem, čemur pa so se otroci poprej na drugem lesu prav dobro priučili. Tako požlahtnjena drevesca zakopali smo potem v kleti v zemljo tako globoko, da so se poskrile vse korenine, da niso zmrzovale.

Vzpomladi l. 1885. vsadil sem požlahtnjena drevesca v drevesnico i. s. na prvo lešico oddelka C (glej podobo 18.), vsejal ostalo seme, pikoval enoletne divjake na določene lehe in obsejal rabate s travo. K načrtu sem napravil tudi zapisnik, v katerega sem v oddelek „požlahtnjena drevesca“ vpisal vsajena požlahtnjena drevesca, oziroma vrste.

Druge lehe pa smo zagnojili in obsadili z različnimi sortami krompirja, s salato, kolerado in z drugo zelenjavo.

Med letom so pod mojim nadzorstvom, kadar je bilo treba, učenci pravilno vzgojevali požlahtnjena drevesca in oskrbovali in opleli drevesnico, sejališče in pikovalno leho. Da bi bili poti na vrtu vedno snažni in brez plevela, razdelil sem jih in vsakemu delu določil dva učenca ali učenki, da sta ga snažila.

Meseca junija in julija smo požlahtnili ona drevesca v drevesnici, ki so pač pogнала ali ne vzprejela požlahtnitve za okulovanjem, čemur so se otroci tudi poprej na drugem lesu privadili. Požlahtnili smo tudi šipeke.

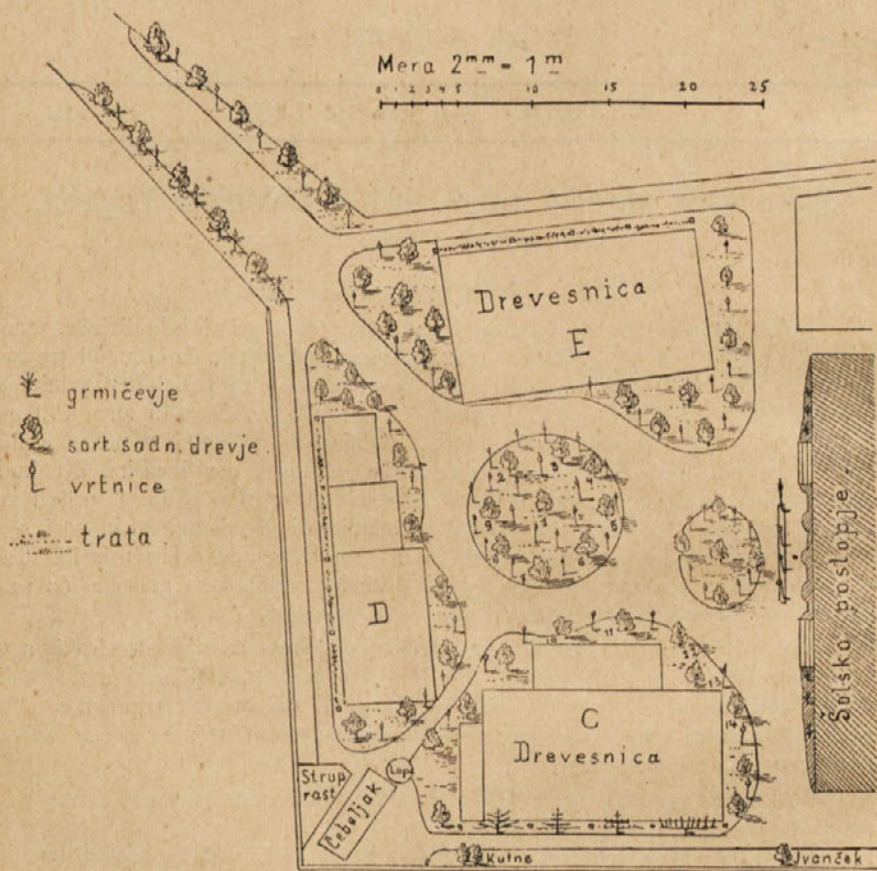
Jeseni 1885 l. pokopali smo v sejališči drevesca in pri tej priliki opazili, da so divjaki, vsejani jeseni, bodisi glede velikosti kakor tudi množice, za polovico boljši, nego spomladanski. Žlahtne vrtnice in ta drevesca smo pospravili v klet.

Da bi pa šolski vrt uredili popolnoma po načrtu, obsejali in nasadili ga s sadnim drevjem (pritiklavci), z vrtnicami in z drugimi rastlinami, daroval je v ta

*) Glej 2. in 3. št. „Vrtnarja“.

namen predsednik krajnega šolskega sveta Dol. Logaškega gospod Adolf Mulley znesek 150 gld.

Naročili smo potem lahko za požlahtnitev potrebnih divjakov, Ivančkov in kuten za podloge sortimentnega sadnega drevja, katero bomo po rabatah nasadili ter od njega lahko dobivali cepičev za drugo požlahtnitev, potem cepičev raznih vrst, toda glede na visoko nadmorsko lego in na navadno hudo zimo le zimskih poznih sort. Vse to smo, kakor prejšnje leto, požlahtnili v šolski sobi in spravili v kleti do pomladi.

Podoba 18.

Vzpomladi smo vsadili požlahtnjena drevesca na bližnjo leho, pritlikavcev pa polovico na leho, polovico pa na določeno mesto na rabati, vmes pa požlahtnjene vrtnice.

V zapisnik sem vpisal imena sortimentnega sadja, katerega sem na vrtu po robatah nasadil, v načrt pa narisal sortimentno sadno drevje in k vsakemu drevescu dodal številko v zapisniku.

Ako sem le pogledal v zapisnik in načrt, vedel sem takoj pravo ime dotičnega drevesca; ni se mi bilo bati, da bi sam ali morebiti lahkomiseln ali zlobna roka napravila kako zmešnjavo. K vsakemu drevescu sem postavil na kolec nabito tablico iz cinkove pločevine, 20 $\frac{1}{2}$ m dolgo in 13 $\frac{1}{2}$ m široko ter z belo barvo pobarvano, na kateri je bilo s črno barvo napisano ime dotične sorte.

Pota smo posuli z drobnim, belim peskom ter omislili sploh vse, kar je bilo vrtu potrebnega.

To poletje so se učenci učili že vzgojevati visokodebelno sadno drevje. Pletev in snaženje vrta razdelil sem zopet tako, da je vsak otrok imel kaj opraviti.

To leto smo postavili tudi čebelnjak na odločeno mesto, da je moči umno čebelarstvo spoznavati in učiti se ga.

Na jesen l. 1886. pokopali smo pikovana, 2letna, za požlahtnitev dobra drevesca in drevesca v sejališči ter zakopali jih v klet. Vrtnice smo pripognili k tlom in pokrili jih s hojevino.

Pridelovanje jagod.

Vrtne jagode so rastline, katere morejo umnemu vrtnarju dajati mnogo dobička, a delajo mu tudi mnogo veselja. Uspešno pa bodo le tedaj rasle, ako bo vedel vrtnar izbrati prave vrste in ako zna jagode pridelovati.

Najprej treba, da vsadiš jagode na solnčen kraj, v globoko prekopano in zrahljano zemljo. Vrtne jagode z velikim plodom (glej po dobo 19.) sadi po 40 cm narazen, in sicer spomladi ali jeseni (ob pričetku septembra). Kadar jih sadiš, potrebi jim vse suho listje in poškodovane korenine. Če jih sadiš jeseni, potresi zasajeno gredo s kratkim gnojem, kateri jagode varuje suše in mraza.

Vsako spomlad poreži staro listje in dobro zrahljaj prst okrog jagodnih rastlin. Dobro je tudi prst okoli njih vsako leto ali vsaj vsako drugo leto premenjati. Nitim podobne vzrastke odstranjuj pridno in neprenehoma in jih puščaj le tedaj, ako hočeš imeti novih rastlin. Če

pa puščaš vzrastke zato, da dobiš novih mladih rastlinic, tedaj pa rode jagode malo ali pa nič ne. Precej kadar odeveto, gnoji jim s prestano in primerno razredčeno gnojnico. Sploh pa naredi jagode le tedaj lep in debel plod, kakeršnega kaže podoba, ako imajo vedno dosti vlage, zato jim prilivaj, zlasti kadar cveto in kadar delajo plod. Zoreče jagode so težke, leže na tleh in se zato umažejo; to zabraniš, ako vsakem plodu podložiš kos strešne opeke. Jagode moremo pomnoževati z uže gori omenjenimi vzrastki, katere je pa jemati le od najlepših rastlin. V malo letih se pa jagode tako izpremene in poslabšajo, da niti ni spoznati več prvotnih lastnosti. Najboljše vrste so: Grof Moltke (glej podobo 19.), kralj Albert, la constante, Marguerite, doktor Hogg, i. t. d.

Klenert & Geiger v Gradcu prodajata 100 rastlin od imenovanih vrst po 3 gld. 50 kr. Morda bode kedo izmed naših čitateljev dvomil, da je lahko pri delovati jagode, kakeršne kaže podoba. Pa vender je tako, kajti mnogokrat smo videli po vrtilih take jagode, in vselej, kadar smo vprašali, kako jim rode tako lep plod, dobili smo odgovor: S pravo vrsto in pravilnim obdelovanjem.

Podoba 19.

Katere vrste jabolčnega drevja naj sade naši gospodarji.

Dovolite mi, gospod urednik, da dam i jaz kot sadni trgovec našim gospodarjem sedaj, ko se bliža čas sajenju, svoje nasvete o tej reči. Minulo leto sem čital članek jako izkušenega strokovnjaka, v katerem priporoča saditi le fine jabolčne vrste. Jaz pa po svojih pri trgovini pridobljenih izkušnjah ne morem povsem temu pritrditi. Ako sadimo sama namizna jabolka, pridelovali jih bomo toliko, da jih ne bo mogoče prodajati, in cena jim bo padla. Vse drugače je s kislimi in sočnatimi jabolki srednje vrste. Le teh uvažajo vsako leto na Virtemberško in Badensko na tisoče vagonov. Kakor posnemam iz statističnih podatkov, uvozili so na Virtemberško leta 1886. nič manj nego 13.852 vagonov jabolk, ki so bila vredna nad 10 milijonov goldinarjev. Ta jabolka pa so uporabili zgolj za jabolčnik (mošt), ki ga nenavadno veliko porabijo v tej blagodarjeni deželi, v kateri poznajo žganje komaj po imenu. Srečna dežela! Po mojem mnenju bi morali naši sadjarji saditi tudi finejše sorte, kakor n. pr. mašancarje, tofeljne, voščenke, kosmače i. t. d., toda največ le eno tretjino vsega drevja, drugo drevje naj bo pa takih vrst, ki so prikladne za kupčijo. Le take vrste so: Čebularji, rdeči tofeljni, laške trdike (na Štajarskem), debeli zelenci, liberne i. t. d., sploh jabolka, ki so kislila in ne pre-majhna. Sladka jabolka pa sploh niso za nobeno rabo, niti za mošt niti ne za kupčijo.

V. R.

Raznotere vrtnarske reči.

Gospod Ogorevc, posestnik drevesnice v Brežicah, nam je sporočil, da daje rad zastoj cepiče najboljših jabolčnih in hruškovih vrst, s praviim imenom zaznamovane.

Drobnjak (šnitlih) ljubi na pol senčen kraj in rahlo zemljo. Najboljši gnoj mu je kompost: v tem gnoji se jako širi, da ga lahko z razdelitvijo pomnožiš. Takega raztrgavanja pa nič kaj ne mara, ker ljubi mirno rast, da more ves prostor pod seboj zalediniti. Čim večkrat mu porežeš listje, toliko bujnejše poganja. Ako je po zimi pokrit, požene tem hitreje pomladi. Meseca septembra ga lahko vsadiš v lonec, katerega postavi na hladen kraj, kjer ti raste vso zimo.

Ribezel (Ivanovo grozdijče) je sad, ki ga vsegdar lahko prodaš v mestu. Koliko je takih prostorov ob stenah, ki niso ni za trto ni za sadne špalirje! Povsod onod moreš saditi ribezel. Sadeč take ribezlove špalirje ob stenah razpe-ljavaj rastlino kolikor le mogoče visoko, ker daje potem toliko večji pridelek. Veje in poganjke pa privezuj, kakor pri drugih špalirjih.

Katran ali tér je drevesnim ranam škodljiv. Priporočali so dostikrat drevesne rane mazati s katranom. Skušnje so nas pa sedaj poučile, da katran močno škoduje vsakemu drevesu, le hrastu ne. Tudi oljnate barve, ki jih v ta namen rabijo, ranam bolj škodujejo nego pa koristijo.

Pokončevanje krvne uši. Za pokončevanje krvne uši je najboljša karbolna kislina, in čudovito je neki, kako dobrodejen je njen vpliv. Dotične rastline se poskropijo z vodo, v kateri je 5% karbolne kisline. To rastlinam prav nič ne škodi.

Letošnja sadna letina obeta biti dobra. Drevje je polno rodnega lesa, a tudi polno mrčesne zalege. Skrb bodi vsakega umnega sadjarja, da očisti drevje zalege. Gg. učitelji morejo mnogo storiti, da se zvrši dotična deželna postava, ki zapoveduje županstvu skrbeti, da se pokončavajo gosence in njih zalega.

Založba e. kr. kmetijske družbe kranjske.

Odgovorni urednik Gustav Pirc.

Tisk J. Blaznikovih naslednikov.